

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اجازه افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی»

(ویرایش دوم)

چکیده

بانک توسعه اسلامی یکی از مؤسسات بزرگ مالی توسعه‌ای بین‌المللی و از نهادهای تخصصی سازمان کنفرانس اسلامی محسوب می‌گردد که با هدف پیشبرد توسعه اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو و جوامع مسلمان کشورهای غیرعضو، در سراسر جهان براساس اصول شریعت اسلامی در تاریخ ۲۰ اکتبر ۱۹۷۵ میلادی از سوی ۲۲ کشور اسلامی و با سرمایه اولیه ۷۵۵ میلیون دینار اسلامی در جده عربستان تأسیس شد و هم‌اکنون اعضای بانک دربرگیرنده ۵۶ کشور از چهار قاره آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا هستند و سرمایه پذیرهنویسی شده این بانک نیز در حال حاضر بالغ بر چهار میلیارد دینار اسلامی است که جمهوری اسلامی ایران با پذیرهنویسی سهام به ارزش ۷۰۰ میلیون دینار اسلامی، چهارمین سهامدار بزرگ بانک توسعه اسلامی محسوب می‌شود. در این راستا هدف این گزارش ارزیابی لایحه‌ای است که براساس آن دولت در نظر دارد سرمایه جمهوری اسلامی ایران را تا سطح ۱۴۸۱/۸۸ میلیون دینار اسلامی معادل ۱/۱۴۷ میلیارد دلار^۱ افزایش دهد.

۱. بررسی سابقه قانونی

سابقه قانونی عضویت جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی را می‌توان به شرح جدول ۱ ارائه کرد:

جدول ۱. سابقه قانونی عضویت و میزان سرمایه ایران در بانک توسعه اسلامی

نوع قانون	سال تصویب	میزان سرمایه (میلیون دینار اسلامی)
۱. عضویت در بانک توسعه اسلامی	۱۳۶۶/۱۱/۶	۲/۵
۲. افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی	۱۳۷۱/۱/۳۰	۳۲۳
۳. افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی	۱۳۸۱/۱۲/۱۸	۷۰۰

مأخذ: لایحه اجازه افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی شماره ثبت ۲۸۱، ۱۳۸۷، ص ۴.

۲. جمهوری اسلامی ایران و بانک توسعه اسلامی

جمهوری اسلامی ایران در اواخر سال ۱۳۶۶ هـ. ش (۱۹۸۸ میلادی) به عضویت بانک توسعه اسلامی درآمد و حداقل سهام مورد نیاز جهت عضویت را به میزان ۲/۵ میلیون دینار اسلامی (۲۵۰ سهم) پذیرهنویسی نمود که با تصویب مجلس و متعاقب آن هیئت عامل بانک مزبور، میزان سهم پذیرهنویسی شده ایران طی چند دوره به ۷۰۰ میلیون دینار اسلامی افزایش یافت.

از بدو عضویت تاکنون، جمهوری اسلامی ایران توانسته است حدود ۱/۴ میلیارد دلار از تسهیلات اعتباری بانک توسعه اسلامی جهت تأمین مالی پروژه‌های بخش خصوصی و دولتی و همچنین حدود ۱/۵ میلیارد دلار نیز از تسهیلات کوتاه‌مدت (تجاری) این بانک در امر صادرات و واردات کالاهای مصرفی، (عمدتاً)، واسطه‌ای و سرمایه‌ای استفاده نماید.

۱. یک واحد دینار اسلامی (ID) معادل یک واحد حق برداشت مخصوص (SDR) بوده و آن هم معادل ۱/۴۶۷۳۶ دلار است که ۷۸۱/۸۸ میلیون دینار اسلامی افزایش سرمایه معادل ۱۱۴۷/۳۰ میلیون دلار یا ۱/۱۴۷ میلیارد دلار می‌شود.

به‌طور کلی طی سال‌های مختلف تسهیلاتی که از سوی بانک توسعه اسلامی به دولت جمهوری اسلامی ایران پرداخت شده است به شرح جدول ۲ قابل ارائه است:

جدول ۲. پروژه‌های مصوب بانک توسعه اسلامی برای نهادهای دولتی و بخش خصوصی ایران

سال تصویب	مبلغ کل اعتبارات (میلیون دلار)
۱۳۶۹	۵۱/۲
۱۳۷۱	۸/۵
۱۳۷۲	۱۲/۰۶
۱۳۷۳	۲۵
۱۳۷۵	۳۴
۱۳۷۶	۳۶/۷۵
۱۳۷۷	۲۰
۱۳۷۸	۱۵۳/۰۹
۱۳۷۹	۵۵/۵
۱۳۸۰	۹۴/۸
۱۳۸۱	۱۱۰/۳۱
۱۳۸۲	۱۶۶/۶۸
۱۳۸۳	۲۴۵/۹۷
۱۳۸۴	۷۴/۲۸
۱۳۸۵	۱۱۴/۸۴۳
۱۳۸۶	۱۸۱/۷۷۳
۱۳۸۴/۸	جمع کل (میلیون دلار)

Source: <http://www.investiniran.ir/universalbank-idbbanklink-iranidb-fa.html>

چنانچه ملاحظه می‌شود با وجود اینکه ایران از سال ۱۳۶۶ عضویت بانک توسعه اسلامی را پذیرفته است ولی تا سال ۱۳۶۹ هیچ‌گونه تسهیلاتی از این بانک دریافت نکرده است. همچنین در سال ۱۳۷۰ نیز تسهیلاتی به جمهوری اسلامی ایران پرداخت نشده است. البته دلایل مختلفی در این زمینه مؤثر بوده است که از آن جمله می‌توان به پایین بودن بازده سرمایه‌گذاری‌ها در داخل کشور، عدم پیگیری جدی مسئولین ذی‌ربط جهت حمایت از سرمایه‌گذاری داخلی، فقدان و یا کمبود نیروهای اداری و مؤثر ایرانی در بانک توسعه اسلامی و پایین بودن نسبت کفایت سرمایه بانک‌های تجاری دولتی و عدم اطمینان به آنها اشاره کرد. همچنین مبالغ تسهیلات پرداختی به جمهوری اسلامی ایران طی ۲۰ سال عضویت حدود ۱/۴ میلیارد دلار بابت پروژه‌های مصوب و ۱ میلیارد دلار برای وام‌های تجاری کوتاه‌مدت از بانک توسعه اسلامی تسهیلات دریافت کرده است. در مجموع کل تسهیلات اعطایی حداکثر معادل ۳ میلیارد دلار بوده که چندان قابل توجه نیست. به‌علاوه طی این دوره بانک توسعه اسلامی حدود ۱۱ میلیون دلار کمک بلاعوض نیز به جمهوری اسلامی ایران پرداخت کرده است که آن هم قابل توجه نیست. در ضمن محل تأمین افزایش ۱/۱۴۷ میلیارد دلار سرمایه مورد نظر دولت در بانک توسعه اسلامی نیز مشخص نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی امری است شایسته اما باید ضمن اقدام به این‌گونه کارها، از مزایای آن نیز استفاده کرد. برای مثال مبلغ تقریبی ۳ میلیارد دلار تسهیلات دریافتی طی ۲۰ سال عضویت برای کشوری که رتبه چهارم سهم و سرمایه بانک توسعه اسلامی را در اختیار دارد، رقم ناچیز و کمی است همچنین از لحاظ ساختار اجرایی و اداری نیز جمهوری اسلامی ایران نیروی کار کمتر یا به‌عبارتی اصلاً نیروی کاری در بانک توسعه اسلامی ندارد. لذا باید همراه با افزایش سرمایه، منافع مشخصی در این بانک پیگیری شود. در این راستا پیگیری جدی مسئولین ذی‌ربط، تعریف طرح‌های با بازدهی مناسب و بالا بردن کفایت سرمایه در بانک‌های تجاری دولتی، تزریق نیروی مؤثر اداری در بدنه بانک توسعه اسلامی و تعیین محل تأمین افزایش سرمایه موردنظر ضروری به نظر می‌رسد.